

ЦУКРОВІ ЗАВОДИ УКРАЇНИ ПЕРЕХОДЯТЬ НА АЛЬТЕРНАТИВНІ ВИДИ ПАЛИВА

ЯГОЛЬНИКО. О.,
головний фахівець лабораторії
впровадження інформаційних
технологій ІБКЦБ НААН України

Як і прогнозувалось, у 2014 році в Україні з більш ніж 330 тис. га посівів цукрових буряків зібрано понад 15 млн. тонн цукросировини в бункерній вазі. Врожайність склала 466 ц/га. «Укрцукор» прогнозує виробництво цукру в 2014/2015 МР на 42% більше, ніж у минулому сезоні. Україна, за словами голови правління НАЦУ «Укрцукор» М. М. Ярчука, «вже досягла європейських норм виробництва цукру з 1 га, він в межах 6,3 тонн» - виробляє цукор високих категорій (на відміну від попередніх років), що відповідає євростандартам і може експортуватися в будь-які країни світу.

Є ще один позитив. Зважаючи на відсутність і постійний ріст цін на традиційні енергоносії та кризову ситуацію із забезпеченням нафтопродуктами й газом, цукровиробники України всерйоз взялися за пошук альтернативи мінеральним видам палива і реалізацію проєктів із заміщення імпортного газу (про що вже давно велися розмови!) за рахунок виробництва біопалива з цукрових буряків. Відтак, у 2014 році із 48 цукрових заводів 26 працювали на альтернативному паливі (біогаз, пеллети), а вже за 2-3 роки цукровики планують перевести на таке паливо майже всі заводи. За даними прес-служби МінАП України, 20 теплоелектростанцій цукрозаводів переведені на альтернативні види палива. 10 заводів будуть використовувати мазут, 4 - кам'яне вугілля, також в хід підуть паливні тріски, торф'яний і вугільний пил, біо- та скраплений газ.

Лідирують Вінницька й Полтавська області. Зокрема, цукрозаводи Вінниччини в цілому скоротили споживання газу на 30%, але в той же час збільшили обсяги виробництва цукру на 50 тисяч тонн. Гайсинський цукровий завод повністю перейшов на альтернативне паливо. Енергозберігаючі заходи дозволили йому зекономити близько 20 млн. м³ природного газу, а це майже 15% від доведеного для промислових підприємств регіону ліміту. Плідно працюють у цьому напрямі також на Крижопільському підприємстві. Підправи-

ли ситуацію Іллінецький та Жданівський заводи. Введено в експлуатацію сучасний біоенергетичний комплекс у м. Глобино, що на Полтавщині, який виробляє біогаз в процесі ферментації відходів цукрового виробництва. Будується біогазова станція, що стане найбільшим об'єктом цього типу в країні, на базі Рокитнянського цукрозаводу (Київщина).

Багато фахівців галузі зрозуміли: цукрові буряки не тільки рослина, з якої одержують улюблений для мільйонів людей харчовий продукт цукор, а й відмінна високоефективна енергетична культура й цінна біосировина, яку, разом із побічними відходами цукрового виробництва (гичка, жом, меляса з високим вмістом цукру або крохмалю), останніми роками з успіхом використовують для промислового виробництва біопалива - біоетанолу, біогазу, навіть для одержання якісних добрив. Підраховано: цукровими буряками, які в умовах України об'єктивно є найбільш ефективною енергетичною культурою й основною сировиною для виробництва біоетанолу, можуть бути засіяні 650 тис. га. За врожайності 45-70 тонн солодких коренеплодів з одного га можна отримати понад 4,0 тонни (майже 5,0 тис. літрів) біопалива, а на круг - близько 30 млн тонн буряків, половину з яких модернізовані цукрові заводи переробляють на цукор, а решту - на біоетанол. Як результат, Україна щорічно могла б виробляти близько 1,3 млн тонн біоетанолу!

На жаль, дійсність не така оптимістична. В країні, попри зростання врожайності буряків, катастрофічно зменшуються посівні площі під буряками та кількість самих переробних підприємств - із 192 цукрозаводів, які функціонували в 1990 році, нині працюють менше ніж 40. Є цьому й пояснення. Нормальна ціна реалізації цукру в нинішніх умовах - в рамках 9,5 грн / кг., а в минулому сезоні собівартість одного кілограма виробленого цукру була в межах 7,5-9 грн. Отже, цукрові заводи практично працювали собі в збиток. Згідно з розрахунками першого заступника гендиректора асоціації «Укрцукор» Петра Борисюка, виробництво та перехідні запаси цукру в країні оцінюються майже в 2,4 млн т, і ми маємо практично його дворічний запас. Якщо

ж цукор залишиться в Україні, то можна «гарантувати, що навесні буде посіяно менше 200 тис. га під цукровим буряком». Неважко спрогнозувати: нове зниження площ потягне за собою й чергове закриття заводів, дефіцит цукропродукту на ринку.

Як розв'язати «гордіїв вузол» цих проблем? Вочевидь: виняткову роль тут може відіграти біоенергетична революція, на порозі якої стоїть наша країна. Впровадження альтернативних енергоресурсів і технологій в українську економіку, системний підхід до сталого переходу на місцеві види палива та заміщення природного газу розкриває великий потенціал України для будівництва заводів з виробництва енергії з біомаси, підвищення мотивації аграріїв до розвитку виробництва енергетичних культур та пошуку нових ніш для своєї продукції, що докорінно змінить не тільки село та країну в цілому, а й галузь. Але для її здійснення економіка аграрного сектору потребує стрімких змін і кардинально нових підходів щодо виробництва с.-г. продукції. Налаштованість цукровиробників на використання цукросировини в якості енергетичного ресурсу біологічних видів палива, яку спостерігаємо в останні місяці, хороший стимул не тільки для зміцнення їхніх позицій в економіці, а й крок до відродження бурякоцукрової галузі в цілому.

Ми дійсно повинні по-іншому подивитись на ті ресурси, якими володіємо. Має рацію Микола Ярчук: сьогодні бурякоцукровий комплекс необхідно розглядати не просто як продуцента цукру, а як інтегрований комплекс, який виробляє біоенергетичне паливо, біоетанол, біогаз і біопелети, а з відходів бурякоцукрового виробництва - мінеральні добрива. Це повинен бути замкнений комплекс компанії, який у перспективі, через переробку цукрових буряків та іншої сировини, зможе суттєво розширити свої можливості в експорті продукції. Нарощування технологічного процесу з виготовлення біоетанолу може забезпечити потреби країни в цьому продукті, стабілізувати посівні площі під цукровими буряками та відродити вітчизняне бурякоцукрове виробництво, перетворити його в надзвичайно вигідну галузь, якою вона, до речі, й була останні два століття...